

JORDBRUKSFORHANDLINGENE 2018

Hovedpunkter

Etter en samlet avveining anbefaler TINE at en fortsatt er svært varsom med økninger i målpris på melk. Behovet for å styrke konkurransekraften for norsk melk slik at en kan vinne tilbake volumtapet som følger av eksportbortfallet, tilsier at en fram mot 2021 fortsatt har en prisvekst vesentlig lavere enn konsumprisindeksen. TINEs anbefaling er at målprisen ved kommende jordbruksoppgjør økes med maksimalt 3 øre pr liter melk.

Melkebøndenes viktigste landbrukspolitiske verktøy er kvoteordningen for melk. Jordbruksforhandlingene må bidra til å sikre og videreutvikle denne ordningens legitimitet både blant utøverne i næringa og i samfunnet for øvrig.

Oppsummering pris

I EU har det i hovedsak vært prisøkninger på meieriprodukter i 2017. Kombinert med en fortsatt svak norsk krone har dette isolert sett styrket konkurranseevnen i Norge.

De siste månedene har det imidlertid vært en prisnedgang på smør og skummetmelkpulver og melkevolumene stiger. Russlands handelsstopp opprettholdes i 2018 og det forventes ingen store endringer i etterspørsel internasjonalt. Det innebærer at framover må det forventes prisnedgang på melk i EU. Arlaprisen har gått ned i januar og februar.

Til tross for økte internasjonale priser gjennom 2017 er konkurransen fra importerte og alternative produkter fortsatt økende. Spesielt for ost er det en økning i importen. Nasjonalt bremser etterspørselen etter meieriprodukter og forbrukere velger andre produkter. For eksempel øker forbruket av vegetabiliske, hvite drikker.

I 2017 har det vært en svak positiv utvikling i priser på mat og alkoholfrie drikker i konsumprisindeksen. Deler av året har prisutviklingen vært negativ.

Bortfallet av Jarlsbergeksport og reguleringseksport innebærer at mer melk må omsettes i Norge, alternativt at melkeproduksjonen må ned, dvs. økt usikkerhet for norsk melk. Befolknings- og forbruksvekst gjør det mulig å øke omsetningen av norsk melk i Norge. Dette forsterker behovet for en styrking av konkurransekraften.

Prisen på melkekvoter har økt de siste årene. Isolert sett indikerer dette produksjonsvilje med gjeldende priser. Knappt halvparten av kuene står imidlertid fortsatt oppstallet i båsfjøs. Selv om kravet om løsdrift er utsatt, viser dette et behov for nyinvesteringer. Selv om prisstigningen er relativt lav, er det fortsatt en underliggende kostnadsvekst som bare i begrenset grad utlignes av produktivitetsvekst. Investeringsbehov og kostnadsvekst tilsier et behov for fortsatt positive prissignal til melkeprodusentene.

Etter en samlet avveining anbefaler TINE at en fortsatt er svært varsom med økninger i målpris på melk. Behovet for å styrke konkurransekraften for norsk melk slik at en kan vinne tilbake volumtapet som følger av eksportbortfallet, tilsier at en fram mot 2021 fortsatt har en prisvekst vesentlig lavere enn konsumprisindeksen. TINEs anbefaling er at målprisen ved kommende jordbruksoppgjør økes med maks 3 øre pr liter melk.

Øvre prisgrense

Mulighetene til å balansere melkemarkedet reduseres når anledningen til reguleringseksport faller bort. For å motvirke dette anbefales å heve øvre prisgrense for generelle tollnedsettelse fra 5% til 10%. Kjøtt og korn har 10%. Dette vil kunne gi økt fleksibilitet til større variasjon i noteringsprisen (pris til industri) gjennom året. Forslaget vil ikke innebære større prisvariasjoner til produsent, men vil føre til at meieriindustrien vil få noe større prisvariasjoner.

Finansiering av rammen for jordbruksoppjøret

Jordbruksoppjørets ramme finansieres ved endringer i målpriser og endringer i budsjett. TINE SA understreker at hensynet til norsk melks konkurransekraft og behovet for å sikre framtidig melkevolum må sikres framfor mer kortsiktige hensyn i forhandlingene.

Nærmere utdyping av prisspørsmålet følger i vedlegg.

Prioritere norsk melkeproduksjon

Førstehåndsverdien av salg av ku- og geitemelk utgjør 9.000 mill. kroner, i tillegg kommer verdien av storfekjøtt fra besetninger med melk. Melk- og storfekjøttproduksjonen er en bærebjelke i det norske landbruket og er avgjørende for å sikre landbruk over hele landet. Innenfor melkeproduksjonen er det muligheter for utvikling ved at norske meieriprodukter styrker seg i konkurransen mot importerte produkter og substitutter, og tar del i en markedsvekst basert på positiv befolkningsutvikling i landet. Kvoteordningen sikrer at en prioritering av melkeproduksjonen i bruken av budsjettmidler ikke fører til overskuddsproblemer. Melkeproduksjonen bør derfor gis klar prioritet ved tildeling av budsjettmidler i årets jordbruksforhandlinger.

Storfekjøtt produsert i kombinasjon med melkeproduksjon har klimamessige fortrinn. Dette bør vektlegges i utformingen av virkemidler for å sikre norsk storfekjøttproduksjon.

TINE vil sterkt fraråde kostnadsøkninger som følge av tiltak i jordbruksforhandlingene som i sin tur vil svekke konkurransekraften til norsk melk og økonomien for norske melkeprodusenter.

Kompenserende tiltak i forbindelse med utfasing av eksportsubsidier

Stortinget har vedtatt utfasing av eksportsubsidier på landbruksvarer som følge av WTO-avtale. Stortinget har tatt opp behovet for å iverksette kompenserende tiltak for bortfall av markedsmuligheter i forbindelse med disse vedtatte endringene.

Tiltak som styrker konkurransekraften for norsk melk må prioriteres. For norske melkeprodusenter er det avgjørende å kunne videreutvikle melkeproduksjonen for hjemmemarkedet i en situasjon med stadig sterkere importkonkurranse. Det er behov for målrettede tiltak for all melk, jf tiltakene som er gjort for yoghurt.

Målrettet bruk av investeringsvirkemidler som omtalt under er et særlig viktig tiltak.

Investeringsstøtte

Teknologiske endringer og byggekostnadene pr kuplass fører til at fornyelser av melkeproduksjonen ofte betyr en betydelig utvidelse av produksjonen på det enkelte bruk. I budsjettavtalen mellom H, Frp, V og KrF ble det bevilget 75 mill kr i særlig investeringsstøtte til landbruket. Målrettet bruk av investeringsvirkemidler for å sikre fornyelse på små og mellomstore bruk blir avgjørende for å sikre utnyttelse av fôrressursene og et landbruk over hele landet.

Kvoteordningen for melk

Behovet for økt produksjon ved fornyelser på det enkelte bruk driver kvoteprisene opp. Kvoteordningen er grunnlaget for at norske melkebønder sikres kontroll over utbudet av melk og derved inntektsnivået i denne delen av jordbruket. En arbeidsgruppe har utredet effektene av ulike forslag med sikte på å redusere påførte kostnader i melkeproduksjonen, redusere omfanget av kapital som går ut av næringa og som kan bidra til at aktive produsenter i større grad eier sitt eget produksjonsgrunnlag.

TINE SA ber om at man i jordbruksforhandlingene går grundig gjennom forslag som kan sikre disse hensynene. TINE er særlig opptatt av at det gjennomføres tiltak som bidrar til å sikre kvoteordningen over tid. En utvikling i retning av at en stadig større andel av kvotene eies av personer som ikke lenger driver aktiv melkeproduksjon er med å svekke legitimiteten for ordningen, tappe næringa for penger og redusere effektiviteten i landbrukspolitikken. Det er viktig at en gjennom årets jordbruksoppgjør finner tiltak som stopper denne utviklingen.

Geit

TINE understreker at hovedpunktene nevnt over også gjelder for geitemelk.

Den viktigste anvendelsen for geitemelk er brunosten G35. Som følge av næringas betydelige innsats for friskere geiter og bedret melke kvalitet har andelen geitemelk i G35 over tid økt. Andelen elitemelk økte for geitemelk i 2017.

Salget av G35 økte litt i 2016, men ble redusert igjen i 2017. G35 har over tid hatt fallende salg. Salget av Snøfrisk kremost er svært påvirket av dagligvarekjedenes aktiviteter og 2017 ble utfordrende for Snøfrisk.

Ekte geitost, hvit og brun, har positiv framgang i 2017. En hovedutfordring for geitemelkproduktene er at de er relativt små i dagligvaresammenheng. Kvit geitost lagra fikk gull under oste-VM i 2017. Den selges i storhusholdningsmarkedet.

Geiteholdet bør prioriteres under årets oppgjør gjennom styrket beitetilskudd og grunntilskudd.

Ordningen med tilbakeholdelse av statlig andel ved omsetning av geitemelk-kvote må videreføres.

En oppkjøpsordning for geitemelk-kvoter ble etablert i jordbruksforhandlingene 2017 for årene 2017 og 2018. Denne må målrettes til å gjelde områdene utenfor satsingsområdene for geitemelk og videreføres der også ut over 2018.

Annet

- Det er avgjørende at bevilgningen til RÅK sikrer konkurransekraften til norsk næringsmiddelindustri.
- Klima: Det er viktig å sikre virkemidler for biogassanlegg som både kan bidra til å redusere klimagassutslipp fra husdyrbruk og redusere utslipp i transportsektoren.

Vedlegg pris

VIKTIG FOR NASJONAL ETTERSPOELSE

Importutviklingen

Importen av meieriprodukter har fortsatt å vokse gjennom 2017, selv om flere varianter har en nedgang i import.

Det er spesielt verdt å merke seg ost, yoghurt og smaksatt melk.

Importen av ost vokser fremdeles, fra et allerede høyt nivå. Pr. utgangen av 2017 utgjør importost ca 15 % av osteforbruket i Norge, og importen har vokst med 4 %.

Landbruksdirektoratets tall i Markedsrapport 2017 viser en økning på 8%. Direktoratets tall er justert for import under ordningen med Utenlands bearbeiding (UB).

Vare	2016	2017	Endring (%)
Yoghurt naturell	2 556	2 356	-8 %
Yoghurt med frukt/smak	5 008	4605	-8 %
Syrnet melk/rømme	25	163	552 %
Smaksatte melkedrikker	3 739	4 775	28 %
SMP	285	305	7 %
Kondensert melk	743	702	-6 %
Myse & melkeproteinpulver	295	253	-14 %
Smør	374	268	-28 %
Meieriprodukter for småbarn (19.01)	1 134	998	-12 %
Erstatningsost (analogost)	1 721	1 565	-9 %
Ost - totalt	13 861	14 434	4 %

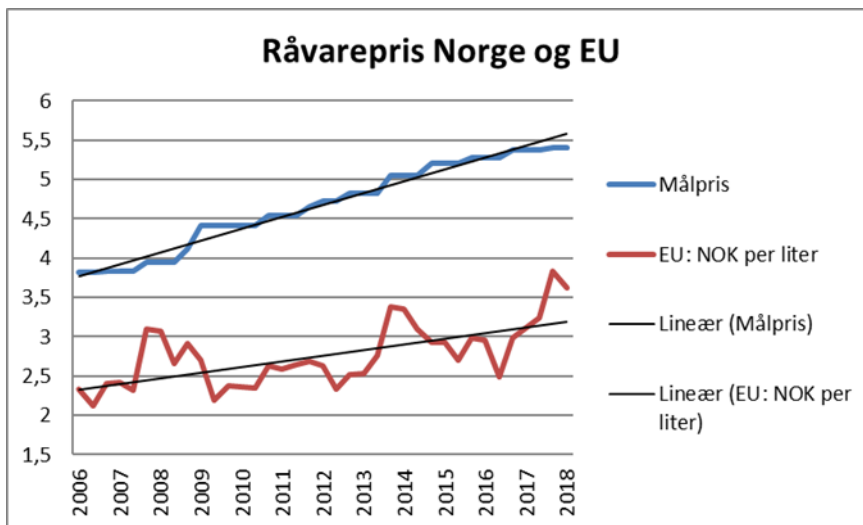
I samme periode viser tall fra melk.no at det totale osteforbruket har gått ned med 2,7 %. Handelen (v/Unil, Oluf Lorentzen, Rema og Coop) har over 80 % av importkvotene og osteimporten forventes å øke.

Nedgangen i yoghurtimporten fortsetter i 2017. Forbruket av yoghurt går imidlertid også ned. Importen av smaksatte melkedrikker er økende og nesten stor nok til å erstatte yoghurtvolumet. Importen av smaksatte melkedrikker forventes også øke.

Importen signaliserer tydelig at internasjonale priser får stadig større betydning for mulig prisutvikling nasjonalt. Det er ikke lenger «luft» i tollsatsene for meieriprodukter. Det betyr av over tid kan ikke utviklingen i norske priser avvike vesentlig fra utviklingen i internasjonale priser korrigert for endringer i valuta.

Prisutviklingen internasjonalt

Svingningene i råvarepris er større i EU enn i Norge. De langsiktige trendene viser et imidlertid økende sprik mellom priser i Norge og EU

Utviklingen i volum og priser i EU er viktige signaler til Norge om hvilken konkurranse vi møter. Den informasjonen vi har om 2017, forteller at:

- Melkevolumet er økende, men det er store variasjoner mellom land. I store melkeland som Tyskland og Frankrike går volumet ned, mens det er økende i Polen, Italia, Spania og Irland
- Prisene på rå melk økte gjennom hele 2017 fram til og med november. I desember kom en liten, men forventet prisnedgang. En svekkelse av norske kroner i desember, innebærer at prisen i norske kroner likevel gikk noe opp
- Prisene på smør og skummetmelkpulver økte i begynnelsen av året, men på våren begynte prisene på skummetmelkpulver å synke, og smørprisene fulgte etter på sommeren
- Prisene på ost har holdt en positiv prisøkning, men en prisreduksjon kom i desember.

Norske kroner har svekket seg både mot Euro og svenske kroner i 2017.

De stigende prisene på meieriprodukter og den svake norske kronen, har isolert sett styrket norsk meieriindustri konkurransekraft, noe som også framgår av figuren over.

Figuren viser imidlertid også den langsiktige trenden, som er økt differanse mellom norske og internasjonale priser.

Fordi melkevolumene er økende igjen, forventes det prisnedgang framover. Dvs. at norsk melks konkurransekraft i forhold til Europeisk melk, forventes å synke. Arlaprisen har vært økende gjennom 2017, men har i starten av 2018 falt igjen, og prisen i mars 2018 ligger nå under mars 2017.

Mye skummetmelkpulver på lager i EU og at Russlands handelsblokkade er forlenget ut 2018, dette tilsier at det ikke kan forventes etterspørselsendringer som tilsier økte priser.

Arlapris mars 2017

4,2% fett och 3,4% protein. SEK öre/kg mjölk.

	Konventionell	Ekologisk
Fettpris (SEK/kg fett)	37,40	37,40
Proteinpris (SEK/kg protein)	52,35	52,35
Kiloberoende kostnader (SEK öre/kg mjölk)	-12,63	-12,63
Råvaruvärde	322,4	322,4
Högsta kvalitet (4%)	+ 12,9	12,9
Ekotillägg	+	118,7
Non GM foder	+ 9,4	
A contopris	344,7	454,1
Förväntat logistiktillägg, medel	+ 1,0	1,0
Förväntade övriga tillägg och avdrag, medel*	+ 0,2	0,2
Förväntad efterlikvid och ränta, medel	+ 9,6	9,6
Förväntad konsolidering, medel	+ 13,5	13,5
Arlapris	369,0	478,4

* Genomsnitt av tillägg och avdrag som baskostnader, marknadstillägg och transportrelaterade tillägg.

Arlapris mars 2018

4,2% fett och 3,4% protein. SEK öre/kg mjölk.

	Konventionell	Ekologisk
Fettpris (SEK/kg fett)	35,94	53,80
Proteinpris (SEK/kg protein)	39,55	59,18
Kiloberoende kostnader (SEK öre/kg mjölk)	-13,37	-13,37
Råvaruvärde	272,0	413,8
Högsta kvalitet (4%)	+ 10,9	16,6
Arlagården Plus	+ 9,6	9,6
Icke GMO-foder	+ 9,6	-
A contopris	302,0	439,9
Förväntat logistiktillägg, medel	+ 1,2	1,2
Förväntade övriga tillägg och avdrag, medel*	+ 3,7	3,7
Förväntad efterlikvid och ränta, medel	+ 9,7	9,7
Förväntad konsolidering, medel	+ 13,2	13,2
Arlapris	329,8	467,7

* Genomsnitt av tillägg och avdrag som baskostnader, marknadstillägg och transportrelaterade tillägg.

Utviklingen i det norske markedet

I tillegg til importkonkurransen, møter meieriproduktene selvsagt konkurranse fra andre norske mat- og forbruksvarer.

Tall fra Nielsen for dagligvarehandelen, viser at ved utgangen av 2017 hadde volumet i kategoriene hvor TINE selger sine produkter gått ned med 1,8 %. TINEs volumnedgang i samme periode var 4,9 %. De to store kategoriene, ost og søtmeik, har begge en volumnedgang. Det betyr at forbrukerne spiser og drikker andre produkter isteden. Søtmeik gikk ned med 3 % totalt. TINEs nedgang var på 7,7 %. For ost (ost ekskl ferske) er nedgangen 0,8 % totalt og 1,9 % for TINE.

Et eksempel på andre drikkevarer som er i vekst, er vegetabiliske, hvite drikker, som sojadrikk. Volumet er i utgangspunktet lavt, men med en solid vekst, se tabellen under. Prisene på disse produktene har også økt betydelig i perioden, til gjennomsnittlig kr 27,30 pr liter. For perioden desember 2016 til desember 2017, viste konsumprisindeksen en økning i indeksen for mat og alkoholfrie varer på 0,6 %. Totalt viser konsumprisindeksen en økning på 1,6 %. Fra august til november var indeksen for mat og alkoholfrie negativ.

Pr uke 51 Vegetabilske drikker	Endring siste år	Endring to siste år
Verdi	22 %	44 %
Volum	11 %	20 %
Kilde: Nielsen		

USIKKERHETEN SOM FØLGER AV BORTFALL AV EKSPORTSUBSIDIERING OG JARLSBERGEKSSPORT

I 2004 og 2005 ble det avklart i WTO at bruken av eksportsubsidier skulle fases ut. I 2015 vedtok WTO å avvikle bruk av eksportsubsidier med umiddelbar virkning. Norge, Canada og Sveits fikk en overgangsordning for enkelte landbruksvarer fram til utgangen av 2020.

Bortfallet av eksportsubsidier treffer norsk melkeproduksjon på to områder. Volummessig har bortfallet av Jarlsbergeksport størst effekt. Muligheten til reguleringeksport forsvinner også, og nasjonal omsetning av melken er viktig for å sikre volumet.

I denne perioden blir det ekstra viktig at norske meieriprodukter er konkurransedyktige. Vi har sett at tiltak på råvareprisen på yoghurt, via prisutjevningsordningen for melk, har hatt effekt på den norske yoghurtens konkurransekraft. I tiden fram mot utfasing av Jarlsbergeksport er det behov for et lignende tiltak, men som omfatter all melk.